

drievuldig Levenscyclus

Wie het werk van dichteres en theologe Maria de Groot (1937) enigszins kent, zal ontdekken dat in haar onlangs verschenen boek *Het drievoudige pad* alles samenkomt wat zij haar leven lang heeft gezocht, ontdekt en geleefd. Haar diepe verbondenheid met de Eeuwige en met Jezus van Nazareth, haar ontzag voor Tora en Tanach en de joodse wijze van leven en leren vanuit deze oude bronnen, haar zoektocht naar een theologie die bevrijdend is voor vrouwen.

Zowel in haar gedichten als in haar proza en overige studies is dit altijd de bron geweest waaruit zij heeft geput. In haar nieuwste boek gaat zij voor op het drievoudige pad, dat zoals zij in de Inleiding schrijft: '...naar innerlijk omgang met de Eeuwige en een rechtvaardige samenleving...' leidt. Want naar een rechtvaardige samenleving heeft de schrijfster altijd verlangd. Hoewel haar werk in zekere zin tijdloos is, is zij ook zeer betrokken op de wereld om haar heen.

Leerling, Pelgrim en *Sterveling* vormen de drie delen van het boek. De schrijfster kiest uit eigen ervaring voor deze begrippen. Ze is als leerling geboren en zal dat altijd blijven, zij is pelgrim geworden om zich vervolgens te realiseren dat ze ook een sterveling is. Het leven is eindig. Het leerling- en pelgrimschap en het stervelingschap vormen een cyclus die zich gedurende het leven steeds kan herhalen. De drie delen vormen een parallelle structuur. Ieder deel bevat een toepasselijk verhaal en ieder tekstgedeelte wordt omkranst met gedichten en haiku's. Voorts bevat ieder deel een herkenbare, verwante tekst die achter elkaar gelezen kan worden.

Verrassend is de verbinding tussen de Tien Woorden uit het Eerste Testament en de tien beden van het Onzevader uit het Tweede Testament. De schrijfster veronderstelt dat Jezus van Nazareth in het Onzevader de ethiek van Mozes de wereld in heeft willen brengen. Dit rijke boek vraagt om rustige, herhaaldelijke lezing.

Tea G. Rienksma

☀☀☀☀
Het drievoudige pad – leerling, pelgrim, sterveling, Maria de Groot, uitgeverij Elikser, € 13,50

memoires Willem Nijholt

In 2011 publiceerde acteur Willem Nijholt onder de titel *Met bonzend hart* zijn brieven aan de schrijfster Hella Haasse. Haasse werd net als Nijholt geboren in Nederlands-Indië. Na de verschijning van het brievenboek, dat voor een flink deel gaat over Nijholts tijd in een Japans concentratiekamp en een bewogen eerbetoon

aan zijn moeder werd, zijn er nu de memoires. Met beeldend, associatief en vaak uitbundig taalgebruik neemt Nijholt de lezer mee naar enkele indrukwekkende episodes uit zijn leven.

Hij belandt in een Rooms-katholiek Gasthuus in Millingen aan de Rijn: 'De Zwanen (nonnen, MM) kwamen ook met een boek en tijdschrift voor ons aan, met veel Jezusverhalen en zoetgekleurde platen.' Dat tijdschrift was *De Katholieke illustratie*. De jonge Willem komt in het Gasthuus in aanraking met de hypocrisie van het Rooms-katholieke geloof. Op hartstochtelijke wijze beschrijft hij zijn eerste liefde in het Gasthuus, voor klusjesman Frans. Bij de ontdekking van de liefde voelt hij niets van zonde of schaamte. 'Ik was 'op' mannen. Ik was een van die 'van dattums', zoals dat destijds denigrerend werd genoemd.' Na een mislukte periode op de hbs belandt Nijholt uiteindelijk vrijwillig bij de marine waar hij zich wegens S5 laat afkeuren. Volgens zijn moeder kan hij vanwege die afkeuring 'zelfs geen postbode meer

worden'. Maar dat is de jonge Willem ook niet van plan. Na de Toneelschool wacht hem een lange, glanzende carrière als acteur.

'Tja, de Grote Acht-Nul al gepasseerd. Ik heb het toch maar gehaald. Tweeëntachtig jaar. En terugkijkend? Ha! Als op een racefiets door de tijd geraasd, lijkt het wel.' Dat gevoel bekriipt ook de lezer als de laatste bladzijde is omgeslagen. De racefiets had nog wel meer haltes uit Nijholts' leven mogen aandoen. Dat is het enige 'verwijt' dat je Willem Nijholt mag maken na het lezen van zijn openhartige en kostelijke memoires.

☀☀☀☀
Een ongeduldig verlangen, Willem Nijholt, uitgeverij Querido, € 22,50

koppig Verdraagzaamheid getoetst

Verdraagzaamheid, respect voor andere godsdiensten. Wij Nederlanders willen graag geloven dat deze eigenschappen ons landje aan de Noordzee al eeuwenlang toebehoren. Om dat op z'n realiteitsgehalte te toetsen is het aan te raden *Jacobs vlucht*. Een familiesaga uit de Gouden Eeuw te lezen. Het boek is geschreven door de Amerikaanse historicus Craig Harline.

Jacob Rolandus, opgegroeid in een goed-gereformeerd gezin, bekeert zich als minderjarige tot het Rooms-katholieke geloof en vlucht midden in de nacht naar Antwerpen, achternagezeten door zijn vader. Er volgt een uitgebreide, hartverscheurende correspondentie met zijn zus Maria. Hel en verdoemenis vliegen over en weer. Jacob vindt dat liegen in de gereformeerde godsdienst ingebakken zit. Maria riposteert met: 'Katholieken belijden afgoderij, zijn bedriegers, vooral jezuïeten.'

Tot overmaat van ramp treedt Jacob in bij de jezuïetenorde en vertrekt als missionaris naar Brazilië.

Jacobs vlucht leest als een toneelstuk in vier bedrijven. Het begint met de bekering van de eerste Jacob, rond 1560, tot de nieuwe gereformeerde godsdienst. Zoonlief maakt in het tweede bedrijf naam als vertaler van de Statenbijbel. De derde Jacob wordt predikant, maar is voornamelijk bezig met ruziemaken. De apotheose van de familiesaga wordt gevormd door de aansluiting van de vierde Jacob bij de godsdienst die de familie Rolandus altijd heeft betiteld als 'hoer van Babylon'.

Jacobs vlucht is niet alleen een roman, maar ook een historische studie. Veel valt er te lezen over het alledaagse leven in de zestiende en zeventiende eeuw. Grappige, soms ironische tussenzinnen verlevendigen het verhaal. 'Iemand gooide een steen, voor iedereen het teken te gaan gooien met de lievelingsvoorwerpen van oproerkraaiers in de Nederlandse steden: straatstenen.' *Jacobs vlucht* is bovendien actueel wanneer je de vraag stelt: Hoe is het nu gesteld met

onze verdraagzaamheid ten opzichte van andersdenkenden?

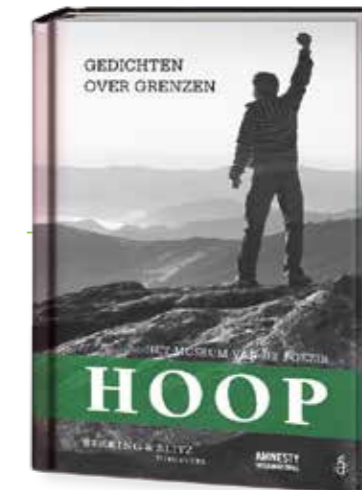
Jehannes Regnerus

☀☀☀☀
Jacobs vlucht. Een familiesaga uit de Gouden Eeuw, Craig Harline, uitgeverij Vantilt, € 24,95

hoop Gedichten Amnesty

Er zijn geen duidelijke grenzen / Er is alleen wat onzichtbaar aaneensluit – Dejan Stojanovic. Na *Moed!*, *Licht en Stilte* brengt Amnesty International nu de vierde dichtbundel uit in de serie *Het museum van de poëzie*. Deze keer is het thema 'Hoop; Gedichten over grenzen'. 'Wat grenzen overschrijdt, is de hoop dat voorbij die grenzen iets te vinden is dat beter, veiliger of avontuurlijker is. Iets dat verrijkt.' Opnieuw veel gedichten van vluchtelingen en migranten en van dichters in ballingschap. Naast Bertolt Brecht, Harold Pinter en Barack Obama vooral veel onbekende dichters dus – groen en rijp door elkaar.

☀☀☀☀
Hoop; Gedichten over grenzen, Amnesty International, uitgeverij Bekking & Blitz, € 9,99

Boeken- en bladenredacteur: Martin Maassen, martin.maassen@doopsgezind.nl
Tenzij anders vermeld zijn de bijdragen op deze pagina's van zijn hand.

☀ De zonnetjes bij de besproken boeken en bladen geven de waardering van de recensent weer. Die kan uiteenlopen van één zonnetje (niet best) tot vijf (mag op uw nachtkastje niet ontbreken).